

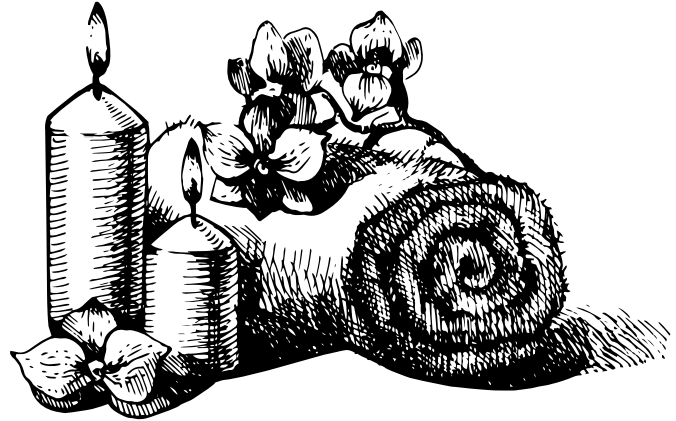
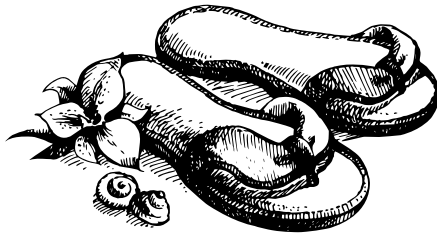
TEXT SARA SJÖSTRÖM
BILD ETNOGRAFISKA MUSEET

MISSONÄREN SOM TOG *Indien* TILL SVERIGE

PROFILER. *Mathilda Strömberg Hamilton var äventyraren som 1901 startade Indiska utställningen som sedan blev butikskedjan Indiska. Men hon var också kvinnokämpen och missionären som föreläste för svenskarna om kvinnors situation i Orienten.*

INDISKA

NAMN: MATHILDA STRÖMBERG HAMILTON
LEVNADSÅR: 1864-1935
YRKE: MISSIONÄR, FÖRFATTARE
 OCH AFFÄRSKVINNA
KÄND FÖR: STARTADE BUTIKEN INDISKA
 UTSTÄLLNINGEN SOM SEDAN BLEV INDISKA

Mathilda satt på sitt rum och drömde sig tillbaka till Indien och till sina resor runt om i världen. Resor som inspirerat henne att sälja indiska föremål i sin butik Indiska utställningen och hålla föredrag om kvinnorna i Orienten. Tillbakablickarna blev till artiklar, och efterforskningar till böcker. Hon längtade också efter att fortsätta föreläsa om Indien och sälja indiska föremål. Men detta var omöjligt. Denna äventyrslystna och beresta kvinna som hade besökt 45 länder satt nu instängd bakom väggarna till Beckomberga mentalsjukhus. År 1933 togs hon in för tvångsvård. Diagnoserna lydde manodepressiv och kronisk mani. Det är svårt att i dag veta vad de syftade på under 30-talet eftersom diagnosers betydelser förändras över tid.

FRÅN FINSPÅNG TILL GANGES

Mathilda Strömberg föddes 1864 i Finspång i Östergötland. Hon kom från ett enkelt men borgerligt och välbärgat hem där hon fick privatundervisning. Fadern Gustaf Strömberg var en framgångsrik byggmästare. För en överklasskvinna på denna tid var framtiden utstakad, kvinnan ansågs vara skapad för hemmet, för barnafödande och omsorg. De sociala normerna förbjöd länge överklassdöttrarna att ta ett arbete. Men Mathilda valde att gå sin egen väg; nyfiken och vetgirig som hon var bröt hon mot den tidens konventioner då hon 24 år gammal reste till Amerika 1888 för att bli läkarmissionär. De första åren tillbringade hon på en missionärsskola, Carleton College, i Northfield, Minnesota. Men hon fullföljde inte sin utbildning och gifte sig i stället med en amerikansk pastor, *Gustaf Hamilton*.

De följande tio åren arbetade hon och maken som missionärer för *American Mission*, och arbetet tog dem till bland annat Egypten, Palestina och Indien, där de startade missionsverksamhet i Delhi. De bosatte sig i Mussoorie i nordvästra Indien, på gränsen till Tibet, och tillbringade mesta delen av sin tid där mellan 1894 och 1901. Paret var de första missionärerna som fick tillstånd att bo där. Under parets tidigare missionärsresor i Orienten fick Mathilda upp ögonen för kvinnans ställning, vilken hon kallade förnedrande. För att uppmärksamma svenskar på detta skrev hon boken *Kvinnan i Brahmas, Buddhas och Muhameds länder. Iakttagelser och studier i Orienten* som kom ut 1902.

INDISKA UTSTÄLLNINGEN

En del av boken skrev hon i Sverige dit hon hade flyttat tillbaka av flera olika anledningar. Tillsammans med en annan kvinna, Jenny Swahn, öppnade hon butiken Indiska utställningen på Regeringsgatan i Stockholm, den tidens shoppinggata. Senare slogs dörrarna upp till en filial på Arkaden i Göteborg.

Syftet med affären var också att få ihop pengar till bistånd. Inkomsterna från butiken - och från de 250 föreläsningar som Mathilda höll i Sverige, Finland, Ryssland och England för att uppmärksamma människor på kvinnors situation i Orienten - gick till de yrkesskolor för pojkar i Delhi och Hazil i Indien vilka hon och maken hade startat. Det fanns ett hundratal orientaliska butiker i Sverige i början av sekelskiftet, tack vare sjöfartens storhetstid. Men den här affären drog blickarna till sig lite extra, och försäljningen gick bra. Mathilda tjänade massor, i dagens penningvärde miljoner. >

Affären påminde om ett överlastat hem och var full med exempelvis tigerskinn, mattor, turkiska vattenpipor och ljusstakar i form av kobror och ödlor. Mathilda bestämde vilka varor som skulle köpas in och skickades hem till Sverige. Det mesta skickades av hennes man i Mussoorie.

Trots det olyckliga äktenskapet kom maken efter och de bodde i en stor villa på Lidingö där de hade indiska tjänare. År 1911 gick de skilda vägar. Två år senare öppnade Mathilda ännu en butik, Indiska konstsalongen, även den på Regeringsgatan. Samma år gifte hon sig med löjtnanten *Hugo Youngberg*. Så kom första världskriget, och det var inte längre möjligt att importera från Indien eftersom det brittiska imperiet låg i krig. Affärerna stod stilla, och hon tvingades sälja Indiska utställningen till den tyska familjen Hulek. De sålde i sin tur butiken till Åke Thambert 1951, och det var då affären fick sitt namn Indiska.

TILL CEYLON

Samma otursföljda år som Mathilda sålde butiken, kollapsade hennes andra äktenskap. Enligt henne förskingrade exmaken hennes pengar och lämnade henne i en finansiell kris. De tuffa tiderna fortsatte, nästa år tvingades hon stänga Indiska konst-

salongen. För att få igång affärerna och reparera förlusterna efter krigsåren åkte hon till Indien 1920 och levde där och på Sri Lanka i 10 år. Där skötte hon kontakten med kryddodlare och sålde kryddor, främst kardemumma, till svenska företag. Men affärerna tog aldrig fart. Mathilda försattes i skuld och blev småningom nästintill bankrutt. Till slut hamnade hon med konsulatets försorg i Colombo på Sri Lanka, men eftersom hon saknade pengar sändes hon hem.

I januari 1930 var Mathilda tillbaka i Sverige, 67 år gammal. Sedan några år tillbaka plågades hon av reumatisk värk, och hon hade råkat ut för denguefeber. Hon förblev sjuk, och fattigvården fick till slut ta hand om henne. År 1933 togs hon in på Beckomberga mentalsjukhus. Sedan flyttades hon till en rad olika sjukhus och hamnade slutligen på ett sjukhem på Lidingö där hon avled, knappt 71 år gammal, av kronisk hjärtmuskelinflammation och sinnessjukdom. Mathilda fick inga barn och lämnade därför inga efterlevande efter sig. Hon ligger begravd i en omärkt grav på Lidingö kyrkogård. Trots att hon betytt mycket för svenskars kännedom om Indien och lämnat många avtryck efter sig, är hon i dag bortglömd. •

Vänster. Skyltfönster till butiken Indiska utställningen.

Nedan. Matilda Strömberg Hamilton flyttade tillbaka till Indien och levde där och på Sri Lanka under tio år i slutet av sitt liv.

